

Передмова

Володимир Єрмоленко

Що для нас релігія? Що для нас віра?

Для когось це фундамент, на який можна спертися. Для когось – послідовність ритуалів і свят, які дають можливість внести порядок у свій час та простір. Віра може бути великою силою зв'язку, силою гравітації, що поєднує з іншими. А може – набором догматів, які ти не піддаєш сумніву, розставляючи їх навколо себе, як обереги, не пускаючи всередину нікого чужого.

Для когось навпаки – релігія є тоталітарною кліткою, з якої краще вибратися якнайшвидше. Старим світоглядом, який радше упокорює, ніж вивільняє. Простором, де не місце рівності, а місце лише ієрархії.

Але чи для багатьох людей віра є досвідом? Чи для багатьох християн Біблія є досвідом? Не знанням, не «інформацією», не ритуалом, не звичаєм – а саме досвідом? Тим, що ти проживаєш сам? Історією,

в якій ти – учасник чи співучасник? Дорогою, якою ти сам ідеш, не знаючи, що буде за поворотом?

Чи для багатьох людей розіп'яття Христа, зустріч з ангелом чи спокуси диявола можуть бути власною, внутрішньою, інтимною історією? Можливо, навіть найважливішою у житті?

Тексти Нелі Шейко-Медведевої – це тексти про те, що таке віра, коли вона ще не стала догмою. Коли вона ще не стала священним текстом. Віра не як вірування, а як життя у спілкуванні з вічним. Життя в онтологічній вертикалі.

Ця віра може бути сповнена сумніву. Вона може давати ілюзію і вести не туди. Найскладніше в ній – відділити правду від самообману. Коли диявол може вдіти маску Бога. Коли зло може гратися в добро.

Роман «Ніч остання» – про цю смертельну напругу зустрічі з Господом. Часом навіть про боротьбу з ним – бо Бог вимагає незворотних рішень, а незворотність – це результат внутрішньої боротьби. У цих текстах – різні рівні буття: людський, як у «Сині Людському», ангелічний, як у «Грішних ангелах». Вони про те, що шлях до Бога ніколи не відбувається у тотальному світлі, це радше блукання в тумані, де з кожним кроком ти намацуєш стежку – і водночас ризикуєш впасти у прірву.

Ці тексти – про те, що віра не має чітко визначеного простору і чітко визначеного часу. Що у «священних» місцях може ховатися зневіра й лицемірство, що миті одкровення можуть бути непевні, і за ними можуть іти дні, тижні, роки сумніву. Це тексти про те, що істина – як блискавка, спалахує і згасає, і потім ми знову опиняємося в темряві, аж до наступної блискавки, наступного озаріння.

Жанр цього роману – «апокриф». Дослівно «апокриф» означає таємний текст, щось приховане, щось таке, що не було виведене на світло. В історії християнства це тексти, які не ввійшли в канон, – а тому давали часто інший, альтернативний погляд на події, описані у священних текстах.

Апокрифи ж Нелі Шейко-Медведевої мають інший зміст. Вони також торкаються того, що залишилося в темряві. Але це темрява життя, внутрішнього і зовнішнього, темрява ще-не-розказаного, темрява забутого чи непоміченого. У першій книзі роману – це передусім людськість, близькість, матеріальність, біографічність. Наприклад, історія про Маріам, Матір Божу, – у якій ми бачимо її як людину, з плоти і крові, із сумнівами і страхами, надіями та розчаруваннями. Ці апокрифи вводять нас у той час і простір, даючи нам можливість ті події пережити, побувати в них, прожити моменти, які Євангелія не розповідають – чи розповідають дуже побіжно.

Але крізь цю людськість просвічує щось надлюдське. Крізь час просвічує щось позачасове. Як у «Наверненні святого Матвія» Караваджо, де темна брудна таверна раптом прострілюється стовпом божественного світла.

У цьому, можливо, подвійна сила роману Нелі Шейко-Медведевої. Нам, земним людям, зануреним у горизонталь свого життя, яким дуже часто бракує сил та сміливості подивитися вгору, зупинити час, – ці тексти дають відчуття вертикалі, відчуття того, що в часі та історії не ламається, не затирається, що завжди залишається ключовим і важливим.

Але ця вертикаль зовсім не стає догматичною, вона залишається людською, вона проявляє себе через горизонталь стосунків – людини та людини, людини та Бога, ангела та Бога. Божественне тут стає людським, а людське – Божественним.

Можливо, тому ці тексти глибинно християнські. Не тому, що відтворюють християнську догматику – скоріше ні, вони розплавляють цю догматику в гарячій і непередбачуваній реальності події. А тому, що дають відчуття християнство як релігію зустрічі Божественного та Людського, як релігію боголюдськості та боголюдяності.

Християнство наповнене такими спробами нових і нових зустрічей вертикалі та горизонталі. Коли події, про які розповідають священні тексти, проживаються знову і знову. Гляньте на «Вбивство немовлят» Брейгеля чи «Таємну вечерю» Миколи Ге. На «Христа з ангелами»

Россо Фйорентино чи «Жертвоприношення Авраама» Пінзеля. Прочитайте «На полі крові» Лесі Українки та «Євангеліє від Ісуса» Жозе Сарамого. Або «Життя» Терези Авільської чи «Страх і тремтіння» Керкегора.

Роман-апокриф «Ніч остання» – у цій самій лінії. Він про те, як божественне стає інтимним. Як воно дістає форму, запах, пору дня і пору року. Як воно стає частиною нас самих. Як ми стаємо частиною його самого.